

УДК 811.11

Роступицька Крістіна Сергіївна

студентка

Київського національного університету культури і мистецтв

Rostupytska Christina

Student of the

Kyiv National University of Culture and Arts

ТЕХНІЧНІ НЕОЛОГІЗМИ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРОБЛЕМА TECHNICAL NEOLOGISMS AS A TRANSLATION PROBLEM

***Анотація.** У статті розглянуто лексико-семантичні особливості технічних неологізмів та проблеми їх перекладу на матеріалі науково-технічній літератури. Автор зазначає такі способи перекладу технічних неологізмів як транслітерація, калькування, описовий переклад. В результаті аналізу виявлено, що спеціальних перекладацьких прийомів відтворення технічних неологізмів не існує. Найскладніше у перекладі технічних неологізмів - з'ясування значення нового слова.*

***Ключові слова:** неологізм, переклад, транслітерація, калькування, описовий переклад, словниковий склад.*

***Summary.** The article deals with the lexical-semantic peculiarities of technical neologisms and the problems of their translation on the material of scientific and technical literature. The author mentions such methods of technical neologisms translating as transliteration, calculation, descriptive translation. As a result of the analysis it was revealed that there are no special technical methods for technical neologisms reproduction. The most difficult translation of technical neologisms is to find out the meaning of a new word.*

Key words: *neologism, translation, transliteration, calculation, descriptive translation, vocabulary.*

Актуальність проблеми. Поява нових слів у сучасній англійській мові – це швидкий процес поповнення її словникового складу. Через інтенсивний розвиток лексичного складу англійської мови на тлі науково-технічних та соціально-політичних змін постає проблема адекватного перекладу англійських новоутворень на українську мову.

Метою статті є з'ясування особливостей перекладу технічних неологізмів на матеріалі науково-технічній літератури.

Об'єктом статті є наукова дисципліна перекладознавство, що вивчає процес перекладу та результати перекладацької діяльності.

Предметом статті є особливості перекладу технічних неологізмів в сучасній англійській мові.

Аналіз основних досліджень. Словотворчим моделям неологізмів англійської мови присвячені десятки робіт вітчизняних і зарубіжних вчених. На даний момент англійська мова зазнає неологічеські бум. За даними Каліфорнійської організації Global Language Monitor, метою якої є фіксація нових слів в англійській мові, в словниковому складі сучасної світової мови нове слово з'являється кожні 98 хвилин. Словниковий склад англійської мови, таким чином, здатний збільшуватися на тисячі і навіть десятки тисяч слів на рік. Серед українських лінгвістів, котрі присвятили свої праці дослідженню неологізмів у англійській мові, варто відзначити: Зацного Ю. [12], Малярчук О. [14]. Серед зарубіжних учених, які вивчають цю проблему, слід відзначити праці: Антюфеевої К. [1], Белікової І. [4], Несвітайло Ю. [19], Рец І. [21], Тугуз Е. [23], Daphné Kerremans [32] та інших: Бауер Л., Лібер Р., Плаг І. [26] присвятили свої праці дослідженню словотворчих процесів у сучасній англійській мові. Дзюбіна О. [10] присвятила свою публікацію питанню лексичних скорочень у сучасній

англійській мові, а частково і графічним абревіаціям. Проблемою неології займалися також такі вчені, як Андрусяк І.В., Гак В.Г., Заботкіна В.І., Зацний Ю.А., Міськевич Г.І., та ін.

Основний зміст. Одним з помітних факторів розвитку сучасної української мови є запозичені слова, які поповнюють різноманітні лексико-семантичні поєднання. В умовах інформаційного потоку та розширення мовних контактів, постає актуальне питання щодо інтернаціоналізації термінології, вчасного створення спеціальних словників і фіксації в них нових слів. Термін «неологізм» варто розглядати як багатогранну, багатоаспектну структуру, яка має різні критерії щодо визначення поняття.

Жодна природна мова у творенні термінів не може обійтися власними ресурсами, тому термінологія багатьох галузей знань використовує лексичні та словотворчі засоби високорозвинених літературних мов, поєднуючи національні та інтернаціональні елементи [2, с. 6].

За визначенням Заботкіної В.І., неологізми – «це нові слова або фразеологічні одиниці, утворені власними засобами мови або запозичені, які з'являються в мові в конкретний період її розвитку у зв'язку зі змінами умов життя суспільства, а також у зв'язку з досягненнями в науці та техніці, з метою виразити нові поняття, відтінити нові сторони наявних понять, виразити старі поняття [3, с. 19]. Котьолова Н.З. визначає неологізм « як нові, вперше утворені або запозичені з інших мов слова, так і слова, які відомі в мові і раніше, але їх використання обмежено, за межами літературної мови, або слова, що зникли з повсякденного вжитку на деякий час, а сьогодні широко стали використовуватись» [3, с. 7].

Неологізми постійно з'являються в науково-технічній мові в результаті інтенсивного розвитку науки і техніки. Тому, проблема розуміння та перекладу технічних неологізмів стає актуальнішою сьогодні.

Іноді перекладачеві може допомогти контекст і знання лексико-семантичних особливостей неологізмів. Корисним в процесі перекладу технічних неологізмів в наукових текстах може стати алгоритм дії.

1. Зрозуміти загальний контекст, стиль і жанр тексту. Визначити до якої частини мови відноситься неологізм, яку функцію в реченні виконує.
2. Пошук еквівалента в доступних спеціалізованих словниках та онлайн версіях словників.
3. Пошук дефініції в доступних одномовних та онлайн версіях словників.
4. Визначити спосіб утворення технічного неологізму у разі відсутності значення у спеціальних або електронних версіях словників або відсутності еквівалента у мові перекладу.
5. Переклад на основі загальноприйнятих перекладацьких трансформацій або прийомів перекладу.

Перекладацькі трансформації - перетворення, за допомогою яких можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу у випадках, коли словникова відповідність відсутня або не може бути використана за умовами контексту. (Комісаров В.Н.) [2, с.170]. Латишов Л. К. визначає перекладацькі трансформації як «відступ від структурного і семантичного паралелізму між вихідним і перекладним текстом на користь їх рівноцінності в плані впливу» [3, с.96].

Виходячи з перерахованих вище визначень, можна зробити висновок, що перекладацькі трансформації - це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції вираження контексту з метою досягнення перекладацького еквівалента.

При перекладі технічних неологізмів в науково-технічних текстах перекладач використовує такі основні перекладацькі прийоми:

транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, пошук відповідного еквіваленту.

Розглянемо особливості кожного прийому.

1. Транскрипція полягає у відтворенні звучання оригіналу, на відміну від транслітерації, що передає графічну форму [4, с. 159]. Наприклад: internet – інтернет; chat – чат; hacker – хакер; printer – принтер; computer – комп'ютер; commutator – коммутатор; processor – процесор; operator – оператор; monitor – монітор; indicator – індикатор; portal – портал; server – сервер; multimedia – мультимедія; decoder – декодер; scanner – сканер; gigabit – гігабіт.
2. За допомогою калькування (фр. Calque – «копія, наслідування») перекладаються основні складові елементи слова або словосполучення, а потім перекладені частини поєднуються в одне ціле слово або словосполучення. Наприклад: process-handling procedure – процедура управління процесом; peer view instances – рівноправні екземпляри видимого елемента; disk storage – дискова пам'ять; current drive – поточний дисківід; image recognition – розпізнавання зображення
3. Коли лексична одиниця іноземної мови замінюється словосполученням, що розкриває її значення, тоді така лексико-граматична трансформація має назву описовий переклад. Наприклад: tracker – програма для обробки аудіо-треків, shareware – умовно безкоштовна продукція (розповсюджуються за принципом «спробуй, перш ніж купляти»), demo – демонстраційна версія програми.
4. Деякі нові наукові терміни, що з'явилися відносно нещодавно перекладаються з англійської мови на українську за допомогою відповідних еквівалентів. Наприклад: keyboard – клавіатура; memory – пам'ять; message – повідомлення; mode – режим; notepad – записна

книжка; screen - екран; desktop - робочий стіл; network - мережа; bar - панель; error - помилка.

Таким, чином стрімкий розвиток комп'ютерних технологій та поширення мережі інтернет спричинили утворення нових лексичних одиниць, а натомість створило серйозні проблеми у невчасної фіксації новоутворень у словниках та проблеми в процесі перекладу. Основна складність перекладу технічних неологізмів полягає у відсутності еквіваленту у мові перекладу та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Основна задача перекладача – повне розуміння тексту оригіналу, знання процесів та механізмів, про які йдеться в тексті. Основними способами відтворення українською мовою технічних неологізмів є: транскодування; калькування; описовий переклад; еквівалентний переклад. Від розумного використання основних перекладацьких прийомів залежить адекватність тексту в мові перекладу.

Література

1. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Л.Г. Верба. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 160 с.
2. Заботкіна В.І. Нова лексика сучасної англійської мови / В.И. Заботкіна. – М.: ВШ, 1990. – 124 с.
3. АВВУУ Lingvo-online [Електронний ресурс].
4. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М.: Р. Валент, 2007 – 244 с.
5. Котёлова Н. З. Предисловие / Н. З. Котёлова, Ю. С. Сорокин // Новые слова и значения: словарь-справочник по материалам прессы и литературы 60-х годов / под ред. Н. З. Котёловой и Ю. С. Сорокина. – М., 1971. – С. 5–15. / Котёлова Н. З. Новые слова и значения: словарь-справочник по материалам прессы и литературы 70-х гг. / Н. З. Котёлова. – М.: Русский язык, 1984.–С.43–57.5.